Poštnina plačana v gotovini
Spedizione in abbonamento postale

Prezzo - Cena Lir 0.50

Slovenski dom

Štev. 107 — V Ljubljani, v sredo, 12. maja 1943-XXI — Leto VIII.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega izvora: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana.
Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 6, Lubiana.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Vojno poročilo št. 1081

Siloviti protinapadi na južnem tunizijskem bojišču

17 nasprotnikovih letal sestreljenih

Italijansko uradno vojno poročilo št. 1081 pravi:

Na južnem odseku tuniškega bojišča so se novi angleški napadi na postojanke, ki jih drži naša prva armada, razbili ob nad vse žilavem odporu osnih čet, ki so v silovitih protinapadih brez ozira na nevarnost, prihajajočo izza hrbta njihovih črt, uničile vse uspehe, ki jih je nasprotnik v začetku dosegel.

Zadnje dni se je po zanosu in junaštvu v bojih odlikovala divizija »Mladi fašisti«.

Jugovzhodno od Tunisa so sovražnikovi pehotni oddelki in tanki napredovali ter po trdih bojih z italijansko-nemškimi silami dosegli jugovzhodno obalo polotoka pri rtu Bon.

Pristanišči v Alžirju in Gabesu sta bili uspešno bombardirani.

Sovražnik je napadel Trapani, Porto Empedocle in Pantellerijo. Škoda ni velika. Protiletalsko topništvo je sestrelilo 7 ameriških štirimotornikov: 4 v Trapaniju, 1 v Messini in 2 nad Pantellerijo; nadaljnja 2 štirimotornika in 8 lovcev je padlo v morje; sestrelili so jih nemški lovci južno od Sicilije.

Ljubljanska pokrajina Duceju

Ob proslavi druge obletnice ustave in priključitve Ljubljanske pokrajine Italiji je bila poslana Duceju naslednja brzojavka:

Duce — Rim. Ob drugi obletnici razglasitve in priključitve Ljubljanske pokrajine — kateri je bila po Vaši volji zagotovljena možnost življenja in razvoja z ozirom na jezik, kulturo in tradicijo — Vas, DUCE, duhovščina, župan ljubljanski in župani v imenu prebivalstva ter zastopniki kulture, pravosodja in vseh delovnih slojev, občudujoč velike uspehe, dosežene po fašistovski vladi in stalno plemenito pobudo, posvečeno vsem vrstam delovanja v pokrajini, prosijo, da izvolite sprejeti ponovne in goreče izraze njihove hvaležnosti, vdanosti in točno zagotovilo polne lojalnosti. V veliki fašistovski zmagoviti Italiji ter v luči Rima ima slovensko prebivalstvo varno poroštvo za svojo plodovito bodočnost.

Visoki komisar **Grazioli** — **Gregorij**, škof ljubljanski — Župan ljubljanski gen. **Rupnik** — Predsednik kasacijskega sodišča **dr. Lajovic** — Rektor univerze prof. **Kos** — Predsednik Akademije znanosti in umetnosti prof. **Vidmar** — Podpredsednik pokrajinskega korporacijskega sveta dr. **Mohorič** — Župan Novega mesta **dr. Polenšek** — Župan Kočevja **Grabrijan** — Župan Logatca **Oblak** — Župan Črnomlja **Klemenc** — Predsednik pokrajinske zveze delodajalcev **dr. Slokar** — Predsednik pokrajinske zveze delojemalcev **dr. Alujević** — Predsednik pokrajinske zveze svobodnih poklicev in umetnikov inž. **Pirkmajer** — Predsednik Zavoda za zadružništvo prof. **Remec**.

Izrazi vdanosti, ki so jih s proslave 3. maja poslali zastopniki prav vseh slojev prebivalstva Ljubljanske pokrajine Duceju, je novo potrdilo lojalnosti in dobre volje vsega poštenega ljudstva, ki se zaveda, da mu novi politični položaj njegovega ozemlja zagotavlja navzlic vojnim časom varnost življenja, doma ter razvoja na vseh področjih. Izjava dokazuje, kako bistveno in globoko se vsi sloji Ljubljanske pokrajine zavedajo pomena ukrepov z dne 3. maja 1941 ter njihove daljnosežnosti z ozirom na našo bodočnost.

Dalje pomeni ta vdanostna izjava novo potrdilo odločne volje našega ljudstva, da bo z vsemi svojimi silami obračunalo z vso tujo, ideološko navlako, ki je rodila toliko miselne zmede in še več dejanskega gorja, in da bo boj proti njej bilo z vso neizprosno odločnostjo, dokler ne bo z našega ozemlja pregnan poslednji njen zastopnik, kakor je to tudi cilj in namen vsega današnjega evropskega boja.

Ves svet izreka občudovanje italijanskemu junaštvu v Afriki

Tokio, 12. maja. s. »Izreči moramo svojo globoko hvaležnost italijanskim in nemškim častnikom in vojakom, ki so vzdržali šestmesečni junaški boj v Tuniziji, kar je omogočilo Japonski, da se je morala boriti v manjšimi težkočami na Tihomorskem bojišču,« je povedal v listu »Asahi« vojaški kritik Saito. Članek poudarja, da so osne sile v celoti izpolnile poslanstvo, ki jim je bilo v Tuniziji poverjeno, ker so za pol leta omrtvičile nasprotnika in omogočile, da se je do konca izvedla in ojačila obramba evropske celine. Saito omenja na koncu, da so bile izgube Angležev in Amerikancev velikanske.

Madrid, 12. maja. s. »Malo je zgledov tako vzvišenega junaštva v zgodovini, piše list ABC, kakor smo jih opazili v srditem odporu italijansko-nemških čet, ki so najprej branile Tunis od hiše do hiše, nato se pa borile še naprej proti nasprotniku, ki je imel veliko premoč v orožju in ljudeh. List potem poudarja veličastno moralo italijanskega naroda, ki občuduje svoje tuniške junake. Ti so ponovili legendarna dejanja iz Amba Alagija, Giarabuba in Gondarja. Italijansko ljudstvo si utrjuje duha in pripravlja orožje za nove spopade, trdno odločeno, da se bo borilo do končne zmage. List »Arriba« piše, da je le ogromna premoč Angležev in Amerikancev zmogla junaštvo osnih čet in spretnost njihovih poveljnikov. Os v Afriki ni bila premagana. Italijansko ljudstvo, ki si je v svesti te velike resnice, pričakuje, da se bo tja vrnilo.

Buenos Aires, 12. maja. s. Ves argentinski tisk z največjim zanimanjem spremlja vojaški položaj v Afriki. Najprej objavljajo poročila »zaveznikov«, nato pa navajajo tudi kritike bivšega angleškega vojnega ministra Hore Belisha, ki je v listu »Razon« dobesedno zapisal: »Obžalovati je treba, da je šlo v izgubo šest mesecev, ko smo že imeli v rokah zanesljivo zmago. Morali bi napeti vse sile in spraviti skupaj vse sile, katere bi si lahko prihranili za vdor v Evropo.« Hore Belisha zatrjuje, da je bila premoč zaveznikov v orožju in ljudeh res ogromna.

Buenos Aires, 13. maja. s. List »Pampero« objavlja pod velikim naslovom in s posebnim poudarkom dopis svojega berlinskega dopisnika kapitana Munterja, ki razpravlja o geslu Friderika Velikega: »Za zmago v vojni je treba znati žrtvovati tudi kakšno pokrajino« in razlaga v jasni sintezi razloge za odpor Italijanov in Nemcev v Afriki. Članek dalje zatrjuje, da se je Nemčiji posrečilo preprečiti, da bi hkrati s sovjetsko zimsko ofenzivo prišlo do angleško-amerikanskega vdora v Evropo. Po drugi strani pa so izgube Angležev in Amerikancev v Afriki mnogo večje kakor pa izgube Nemcev in Italijanov. Nemčija in Italija, pravi končno argentinski častnik, sta lahko ponosni na vedenje svojih čet v Afriki, ki so v najtežavnejših okoliščinah izpolnile svojo dolžnost.

Stockholm, 12. maja. s. Švedski listi še vedno objavljajo obsežne prikaze o posebnih vprašanjih, ki jih te dni obravnava italijanski tisk, in ugotavljajo, da izjave tiska v celoti soglašajo s čustvi italijanskega naroda. »Dagens Nyheter« piše, da je italijanski narod kot nekoč ob Piavi tudi sedaj pripravljen braniti se z orožjem pred sleherno grožnjo. Zgled Piave, poudarja list, je posebno pomemben in bi ga zavezniki morali imeti stalno pred očmi. »Svenska Dagbladet« podčrtuje nezlomljivo odločnost italijanskega ljudstva. Poudarja, da so v času tunizijskih bojev sile osi imele možnost, da so Evropo spremenile v nezavzemljivo trdnjavo. Da utegne odpor končni izid samo odložiti, je bilo ugotovljeno že tisti trenutek, ko je postala premoč zaveznikov nad silami osi preočitna. List poudarja, da se povsod v Italiji v listih in uličnih napisih, kakor tudi iz ust Italijanov vseh slojev razbere geslo: »Vrnili se bomo v Afriko!«

Nemško vojno poročilo

Šibki napadi pri kubanskem mostišču - Siloviti obrambni boji v Tuniziji

Hitlerjev glavni stan, 11. maja. Nemško vrhovno poveljstvo objavlja naslednje uradno vojno poročilo:

Na **kubanskem mostišču** je sovražnik včeraj napadel samo na nekaterih mestih s šibkejšimi silami. Napad je bil razbit deloma že v izhodiščnih postojankah.

Pri uspešnih obrambnih bojih ob kubanskem mostišču so v času od 29. aprila do 10. maja samo oddelki kopne vojske uničili, zaplenili ali onesposobili za premikanje 159 sovjetskih oklepnih voz.

Na **Barentskem morju** je bil z bombami potopljen 3000 tonski parnik.

Jugovzhodno od **Tunisa** je sovražnik povedel številne sveže pehotne in oklepne oddelke v napad proti postojankam nemških in italijanskih čet. Kljub največjemu pomanjkanju in večtedenskemu nepretrganemu bojevanju so hrabro se boreče čete vseh vrst orožja tudi včeraj neprestanim sovražnikovim napadom dajale najtrši odpor. Hudi in za obe strani z izgubami združeni boji trajajo z nezmanjšano silovitostjo še dalje.

Na **afriškem bojišču** sta se posebno odlikovali 90. lahka afriška divizija pod vodstvom generalnega poročnika v. Sponeka in 15. oklepna divizija pod vodstvom generalnega majorja Borowitza. Obe diviziji sta se odlično borili od začetka afriške vojne. Protiletalska divizija pod vodstvom generalnega majorja Neuferja je še z zadnjimi granatami uničila 37 sovražnikovih oklepnih voz.

Maršal Rommel dobil najvišje nemško odlikovanje in odšel na zdravljenje

Hitlerjev glavni stan, 12. maja. s. Vrhovno poveljstvo oboroženih sil poroča: Ko so meseca oktobra 1942 Angleži začeli s svojo veliko ofenzivo na postojanke pri El Alameinu, je bil maršal Rommel v Nemčiji. Dolgo bivanje v Afriki je zelo škodovalo njegovemu zdravju spričo dejstva, da mu niso mogli nuditi zdravniške nege, s katero so vse do tedaj odlašali. Ko je z afriškega bojišča prispela novica o angleškem napadu, je maršal navzlic temu, da so mu zdravniki odsvetovali, ustavil zdravljenje, ki je z njim jedva začel, in se takoj vrnil v Afriko. Po angleško-ameriškem izkrcanju v francoski Severni Afriki, se je bivanje maršala Rommela pri njegovih četah, ki naj bi bilo le začasno, znova podaljšalo. Pod stalnimi napadi dosti močnejšega sovražnika je maršalu Rommelu uspelo umakniti armado tja do Tunizije s takšnim umikalnim premikom, ki bo v vojni zgodovini zapisan za zgled.

Ker se je maršalovo zdravstveno stanje čedalje bolj slabšalo, je Führer v popolnem soglasju z željo, ki jo je izrekel Duce, sklenil zapovedati maršalu Rommelu, naj se, čim bodo dosežene postojanke pri Gabesu, takoj spet vrne v Nemčijo, da poskrbi za zdravje, kar je bilo že tako zelo potrebno. Dne 11. marca 1943 je Rommel prišel v Führerjev glavni stan, kjer je v znak priznanja za izredne zasluge, ki si jih je bil pridobil v bojih v Severni Afriki, prejel od Führerja odlikovanje hrastovega lista z meči in briljanti k viteškemu križcu reda železnega križa.

Zdravstveno stanje maršala Rommela se zdaj boljša. Čim bo povsem okreval, mu bo Führer dal novo nalogo.

Pred odkritjem skrivne nasilniške organizacije v Sofiji

Sofija, 12. maja. s. Z aretacijo dveh oseb, ki sta poskušali ubiti radijskega inženirja Janakijeva, se zdi, da se je policija že močno približala temu, da bo odkrila skrivno organizacijo, ki je odgovorna za številne politične atentate, ki so bili izvedeni zadnje čase v Sofiji. Gre očitno za komunistično strahovalno centralo, ki je od časa do časa ukazovala napade na vidnejše bolgarske politične osebnosti in poverjala izvedbo svojim privržencem. Vsa ta zločinska delavnost, v katero so nedvomno zapletene tudi tuje države, se bo pojasnila, ko bo zaključena sedanja preiskava.

Doslej je znano, da je eden od aretirancev dvajsetletni jud Fapo, ki pa ni nosil znamenja, določenega za pripadnike njegovega plemena, pač pa je imel ponarejeno osebno izkaznico, glasečo se na ime nekega bolgarskega mladeniča. Druga ženska, neka Gančeva, tudi dvajsetletna, pa je bila v tesnih odnošajih z judovskimi krogi. Jud je bil že obsojen v odsotnosti zaradi podtalnega delovanja.

Policija je preteklo noč prijela okrog dvajset mladih judinj, ki so bile prijateljice Gančeve, potem pa tudi veliko število drugih podtalnih delavcev.

Zanimive so razlage, ki so jih v zvezi s tem objavili listi. »Zora« piše pod naslovom »Morilci in njihovi pobudniki« med drugim tole: Ni težko izluščiti pobudnikov političnih zločinov, ki so bili zadnje čase izvedeni v Bolgariji. Ni dolgo tega, kar je londonski »Times« pisal: Niti politika kesanja, ki bi jo ubrala Bolgarija, ne bo mogla zbrisati vseh njenih grehov. Bolgari ne morejo več računati na angleško-ameriško dobrohotnost. »Zora« nadaljuje: Delovanje Angležev in Amerikancev proti Bolgariji je jasno. Tolikokrat smo že slišali Churchillove in Edenove grožnje. Tudi Moskva je odgovorna za umore v Sofiji. Prav isti tuji pobudniki nič ne skrivajo svojih naklepov proti nam. List »Zarja« pravi: Boljševiki in demokratje so se zagnali in zagrizli proti bolgarskemu narodu, toda mi smo končno izbrali svojo pot, ker verujemo v novo dobo, ki bo zasijala v Evropi, in bo doba miru in pravice. Bolgarski narod ima orožje v roki in stoji na straži, pripravljen spopasti se z vsakomer, ki bi ga popadla želja, da bi napadel njegovo varnost. Poluradni »Dnes« piše: Z izdajalskimi umori najvidnejših bolgarskih domoljubov se našim nasprotnikom ni posrečilo niti malo omajati granitne povezanosti našega naroda, ki je ostal miren in hraber in prepričan v končno zmago. Meščani Sofije so včeraj dali dokaz o svoji vdanosti vladi, ko so hrabro sodelovali pri prijetju zločincev. Naši sovražniki ne bodo nikdar izpolnili svojih peklenskih načrtov.

Vojaški položaj v Tuniziji po nemški strokovni sodbi

Berlin, 12. maja. s. Vojni položaj v Tuniziji, kakor pravijo v tukajšnjih vojaških krogih, se ni več bistveno spremenil. Osne čete se še dalje najbolj zagrizeno upirajo na onih točkah, kjer se jim je še posrečilo obdržati. Navzlic porazni premoči v moštvu in orožju, ki sovražnik z njo razpolaga, mu ni uspelo premagati osnih čet, ki so zasedle postojanke južno in jugovzhodno od mesta Tunisa. Le na eni točki se je sovražnim oklepnim oddelkom posrečilo narediti majhen vdor, ki pa je bil takoj preprečen.

Med napadi, ki jih je sovražnik sprožil proti novim postojankam italijanskih in nemških čet, ki so takoj po svojem prihodu na obrambno črto južnega odseka naredile dolg obrambni zid pred polotokom rtiča Bon, so Angleži in Amerikanci naleteli na žilav odpor in so utrpeli hude krvave izgube. Na tem področju je eni sami težki bateriji uspelo zažgati 15 sovražnikovih tankov ter tri oklepne avtomobile za prevažanje vojaštva. Tudi letalstvo se je živo udeleževalo boja, kakor so se ga udeleževali že v prejšnjih dneh, ter oviralo premike sovražnikovih čet in s svojim orožjem razdejalo 60 prevoznih avtomobilov. Poleg tega je osno letalstvo učinkovito bombardiralo pristanišče v Boni ter zažgalo dve tovorni ladji. Nemška letala so slednjič izvedla silovit napad na zastraženi sovražnikov ladijski sprevod, ki je plul ob alžirski obali. Več ladij, ki so bile zadete, se je ustavilo.

Angleški glas o odporu v Tuniziji

Lizbona, 12. maja. s. Vojni dopisnik agencije Reuter piše med drugim: Italijani in Nemci so v zadnjih 24 urah ojačili svoj odpor pri rtu Bonu. Zavezniške edinice napredujejo s težavo, ker jih ovira strahotna nasprotnikova zagrizenost. Šesta angleška divizija se zaletava ob kar najbolj zagrizeno odpornostno voljo na višinah pri Aman Lifu. Italijani in Nemci se bore za vsako ped zemlje. Zdi se, da so sklenili braniti rt Bon prav do zadnjega. Med včerajšnjimi ujetniki je samo 400 Italijanov. Tudi na južnem predelu, vzhodno od Taghuana, naletava 19. francoski armadni zbor na žilav odpor.

Spremembe v vrhovnem vodstvu ustaškega gibanja

Zagreb, 12. maja. s. Poglavnik je z včerajšnjim odlokom odstavil vrhovno ustaško vodstvo ter s tem nadaljeval vrsto ukrepov, ki so se začeli pred nekaj dnevi z imenovanjem novega glavnega tajnika ustaške stranke. Pričakujejo imenovanja novih osebnosti, ki bodo zamenjale odhajajoče funkcionarje.

Imenovanje hrvatskega ministra za prizadete pokrajine

Zagreb, 12. maja. s. Hrvaški konzul v Münchenu Mehmed Alj Begović je bil imenovan za ministra v novoustanovljenem ministrstvu za pokrajine, prizadete po partizanski vojni.

Italijansko-nemški odpor na Sredozemskem morju je neukrotljiv

München, 12. maja. s. »Abendzeitung« poveličuje odločen odpor italijansko-nemških čet v Tuniziji proti številčno daleč močnejšim silam nasprotnika in izreka občudovanje do vsega italijanskega naroda, ki vzlic temu, da se je vojna približala njegovi državi, kaže trden sklep, da bo boj nadaljeval do končne zmage. Nemčija, piše list, zna ceniti veliko žrtev, ki jo je Italija prispevala v Afriki in je to pokazala z bratstvom po orožju svojih bojevnikov, ki so stali Italijanom ob strani. Ob trdi uri končnega boja v Tuniziji se čuti svoji zaveznici bližja kakor kdaj prej, skupni sovražnik pa se bo takoj prepričal, da se mu navzlic uspehu v Severni Afriki še ni in se mu tudi ne bo nikoli posrečilo potlačiti neukrotljivo silo italijansko-nemškega odpora na Sredozemskem morju. Sredozemsko morje je italijansko morje, končuje list, in nasprotnik proti tej neizpodbitni resnici ne bo mogel storiti prav nič.

Angleški poslanec zahteva odločne korake proti trdovratnim Poljakom

Lizbona, 12. maja. s. Iz Londona poročajo nekatere zelo pomembne stvari glede vedenja v poljskih krogih v Londonu navzlic vsem pritiskom in grožnjam angleške vlade, vedenja, ki ga v teh uradnih krogih smatrajo za skrajno zmešano in zavezniški stvari škodljivo. Pripominjajo, da v Angliji živeči Poljaki po svojem tisku zahtevajo neizprosen boj proti Sovjetom in Angležem zaradi zadnjih dogodkov, tako da je angleški liberalni poslanec Mandel dejal, da bodo poslanci na prihodnji skupščinski seji zahtevali od ministra za oskrbo, naj ustavi dovoljenja za nabavo papirja veliki večini poljskih listov, ki izhajajo v Angliji, zakaj to bi bilo po njegovem edino sredstvo, da se zatre škodljiva propaganda. Omenjeni poslanec je glede te stvari dejal: »ti neuradni časopisi škodujejo zavezniškim vojnim naporom, ko objavljajo sovražna mnenja in so v nasprotju s politiko združenih narodov.«

Vesti 12. maja

Posebno italijansko vojaško odposlanstvo, ki ga je vodil general Grazioli, je zapustilo Bukarešto in se vrnilo v Italijo. Po vojaški paradi je romunski kralj Mihael priredil kosilo na čast odposlanstvu.

Bolgarski državni tožilec zahteva smrtno kazen za pet oseb, med njimi dva Juda, ki so obtožene zaradi nedovoljenih špekulacij pri prodaji tekstilnega blaga.

Bolgarska policija je izsledila v Skoplju tolpo, ki se je bavila s ponarejanjem osebnih izkaznic in potnih listov. Tolpa je imela podružnico v Sofiji. Na meji so prijeli štiri Jude s ponarejenim potnim listom.

Francoske oblasti v Indokini poročajo, da je šest ameriških letal spet napadlo več naselbin v Tonkinu, da so v nizkem poletu streljala na civilno prebivalstvo ter povzročila mnogo smrtnih žrtev.

Amerikanci vedno bolj širijo svoj vpliv v Severni Afriki in Sredozemlju na škodo Evrope, zlasti pa na škodo svoje zaveznice Anglije. V Egiptu, Alžiriji, francoskem in španskem Maroku so odprli konzulate, ki naj služijo za središča špionaže. Vpliv Amerike je posebno velik v Francoski zahodni Afriki, kjer je že pričela z deli, da spremene Dakar v oporišče Združenih držav.

Namesto dosedanjega nemškega poveljnika v Parizu, generala Schaumburga, je bil postavljen general baron von Binebur-Lengsfeld.

Dokumenti o vodilni vlogi komunizma v Osvobodilni fronti

Voditelji vseh skupin v OF priznavajo prvenstvo in vodstvo Komunistični stranki ter se podrejajo njenim ciljem — Podtalno delo agentov Kominterne v bivših mladinskih in delavskih organizacijah

Ljubljana, 12. maja.

Po vseh groznih dneh, ki smo jih od komunizma doživeli mi, zlasti pa naše podeželje, razsodnim in poštenim ljudem ni treba več utemeljevati, da je OF v službi največjih sovražnikov našega naroda. Kdor še danes ni spregledal, spregledati noče in je tudi v službi komunizma, ki je povzročil in storil našemu ljudstvu največ gorja in trpljenja v vsej njegovi zgodovini. Da je komunizem gibalo in jedro OF, pričajo naslednja odkritja.

Iz obširnega izvirnega zapisnika konference Slovenske komunistične stranke na neznanem kraju lani od 5. do 8. julija priobčujemo najprej poročila vodilnih članov vodstva OF oziroma KPS: Andreja Hribarja, Edvarda Kocbeka, Drejčeta Jakliča in Petra Kalana-Kidriča. Izvirni zapiski so po vsej svoji vsebini tako jasni, da je vsaka razlaga nepotrebna. Iz njihove glavne vsebine bi pribili le dejstva:

1. da je Andrej Hribar kot zastopnik dela bivših sokolov v OF izjavil, da sokoli v OF ne sodelujejo kot stranka, da pa dajejo prednost in priznanje KPS, ki je temelj OF.

2. Da je Pavle Tratar-Kocbek izjavil na prvi konferenci KPS, da govori v imenu kršč. socialistične skupine in njenih prijateljev, o kateri komunisti vedo, da je bila vseh 20 let komunističnega ilegalnega dela v bivši državi edina legalna skupina, ki je šla odločno i nneustrašeno s komunisti.

3. Da je Drejče Jaklič na isti konferenci govoril o opozicijski skupini bivših sokolov, ki sodelujejo v OF, in dejal med drugim: »Nas je (namreč nje in komuniste) družil že čas, ko je bila Jugoslavija na videz še trdna, ko se je izven sokolstva in KPS še verovalo, da bo jugoslovanska vojska delala čudeže.«

4. Da je Kidrič na isti konferenci zatrdil, da je bila pred tremi leti kom. stranka majhna ločina, ki pa so jo zaradi pravilne linije KPS oziroma OF zelo razširili. K temu so pripomogli tudi Kocbek s »krščanskimi« komunisti in zaveznimi »nacionalnimi« partijci.

5. Da je Kidrič na isti konferenci dejal, da je OF **neposredno nadaljevanje Društva prijateljev Sovjetske zveze**, ki ga je že bivša jugoslovanska oblast razpustila zaradi komunističnega delovanja.

6. Da je isti Kidrič zapovedal, da se »bela garda« uniči, ker to zahtevajo interesi OF in da je treba skrbeti, da bo po partizanskih odredih, kjer bo nastopilo »vojno« sodišče, vladala revolucionarna doktrina. Sam Kidrič tako priznava, da je sam dajal navodila za neusmiljeni nastop proti ljudstvu, ki ni z OF.

7. Da je isti Kidrič, ki tako rad vpije o patriotizmu, podal o OF svojstveno načelno izjavo, ki pravi, da je nacionalno načelo OF internacionalizem in da je v službi višjih idej — idej internacionalnega komunizma.

8. Da je isti Kidrič izjavil, da je od 25 vodilnih članov OF živih le 7, najbrž samo komunisti.

9. Da je tov. Vojko pribil resnico, da je **bela garda plod komunistov samih, ki so z zločini in nasilji ljudstvo prisilili, da je zgrabilo za orožje in se bori proti njim.**

Izjave tovariša Andreja Hribarja-Jožeta Rusa

»Tovariši, vi ste izrekli pozdrave Izvršnemu odboru Osvobodilne fronte (op. p. IOOF) in vsej Osvobodilni fronti na način, ki ga jaz s takimi preprostimi besedami, kakor so za to na razpolago v našem jeziku, ne morem dovolj oceniti in poudariti. Tovariši, kaj naj bi jaz govoril v imenu Izvršnega odbora OF o vašem pozdravu? Saj si nismo tako daleč, da bi se tako oficielno med seboj naslavljali in pozdravljali. Kdo je Izvršni odbor OF? To ste vi vsi!

Prvič imamo v tem novem času tako mogočen dan na naši novi osvobojeni zemlji, tisti zemlji, ki smo jo osvobodili in osvojili za večno. Tovariši, vaš pozdrav OF in IOOF je izraz vsega tega, kar nas napolnjuje z zavestjo uspehov, ki smo jih želeli vsi, na katerih smo delali vsi in katere hočemo ohraniti in zavarovati za vsako ceno proti vsakomur. **Tovariši, znamenit je ta dan za Kom. partijo**, znamenit za vse Slovence. Po članih Kom. partije in po KP, v zvezi z vsemi pozitivnimi silami je slovenski narod mogel doseči tak uspeh, kot ga danes beleži. Tovariši, **pomen KP je za nas v OF neprimerno važna zadeva. Mi znamo ceniti širino, moč, vsebino KP in vemo, kaj pomeni za slovenski narod**, kaj pomeni KP, razširjena po vsem svetu, za vse človeštvo. Mi ne sodelujemo v OF kot stranka, ki se med seboj veže po svojih računih, mi smo pri Osvobodilni fronti kot vršilci nalog slov. naroda. Mi nismo sklepali nobenih političnih kompromisov ali zvez in mi si nismo pridržali za nikogar izmed nas nobenih predpravic. Poseben poudarek priznanja gre KPS, našim tovarišem v OF, posebno tovarišem v IOOF. Zakaj to priznanje? Rekel sem, da nismo sklepali nobenih zvez, med nami ni pogodb, ki bi jih lahko kdo kršil. Kje je torej posebnost KP v OF? **To je dejstvo njene širine, vsebine, moči, njene aktivnosti in udarnosti.** KP ni samo v Sloveniji, KP je po vsem svetu, je stranka človeštva v svetu. Ta njena moč, ta njen razseg je tudi dejstvo za OF, za IOOF, prednost OF v Sloveniji. Mi si ne moremo domišljati, da bi mogli to velikansko dejstvo, ki ga še nikoli niso tako uresničili v političnem življenju človeštva, prezreti in zahtevati, da bi na njega gledali drugače, kot je dejansko. Sila KP v OF pomeni to, kar pomeni KP v človeštvu sploh. **Vse lastnosti, katere je razvila KP vsepovsod, dičijo tudi Komunistično partijo Slovenije.** Naši tovariši, komunisti v OF, ne zaostajajo po svoji odločnosti, preudarnosti in premočrtnosti za najsvetlejšimi primeri KP kjer koli drugod po svetu. **Mi razumemo to dejstvo, mi ga upoštevamo in vemo, da je to najmočnejši temelj Osvobodilne fronte. Iz tega dejstva samega je tudi Kom. partiji, vodstvu KP jasno, da ima najmočnejši delež tudi na odgovornosti osvobodilnega boja, političnega stanja in političnega vodstva slov. naroda.** Tudi teh dejstev se mi v OF enako zavedamo. Mi vemo, da je po mnogih preizkušnjah in po delu enega leta, ta zavest v članih KPS tako živa, da razumejo, kaj terja KP od slov. naroda v tem času in v bodočnosti. Na dejstvih upoštevanja prave moči in realne sile KP na eni strani in dejstva zavesti KP o njenem deležu odgovornosti za bodočnost slov. naroda na drugi strani, je delež uspehov, ki jih mora OF razvijati.«

Pavle Tratar-Kocbek Edvard, zastopnik skupine krščanskih socialistov

»Dragi tovariši! Čast mi je, da se morem v imenu svoje skupine zahvaliti za vabilo, na podlagi katerega sedim danes med vami. Jaz in moji tovariši in vsa skupina, ki je v duhu zbrana z vami, **se ne počutimo kot od daleč povabljeni gostje. Mi vsi se čutimo tako tesno povezani z vami, da lahko rečem, da z vami vred polagamo račune. Govorim v imenu skupine, za katero vi veste, da je bila vseh 20 let vašega težkega ilegalnega dela edina skupina, ki je šla odločno in neustrašeno z vami, koder je mogla.** Vi starejši borci se gotovo spominjate težkih ur, ko je krščansko socialistično delavstvo v strokovnih in kulturnih borbah delovalo skupno z vašim. Zato lahko rečem, da me ni sram danes stati kot predstavnik krščanske skupine pred vami, ker se zavedam, tovariši, da pripadam po nazoru krščanski družbi, ki je danes na svetu v mnogočem odrekla, ravno tako se pa zavedam, da pripadam občestvu, ki je dva tisoč let na svetu in v Evropi vladalo in ni odnehalo in ni poginilo. **Tako sem l. 1937. v Parizu v španskem poslaništvu sedel s španskim pisateljem Bergaminom, ki je šel roko v roki s tovariši komunisti v španski državljanski vojni.** Med drugim mi je rekel: »Tovariš, mi se ne moremo bati sodelovanja s komunisti, ker verujemo v njih človečanstvo.« Dragi tovariši, to je velika beseda, in ko smo se Slovenci zbrali v to novo velikansko skupnost, nas je nagibala tudi vera v to vaše novo človečanstvo poleg imperativnih skrbi za človeštvo. **Danes, ko ima KPS prvič na svobodnih slovenskih tleh zbor, se, dragi tovariši, spomnite, da smo v vsaki besedi, ki jo izgovorite, z vami. Vsaka vaša misel in beseda naj bo izgovorjena tudi iz naših src. Zato izrekam poleg pozdravov naše skupine tudi željo, da bi vzdržali vsi skupaj skozi življenje in smrt.«**

Tovariš Drejče Jaklič

Tovariši, tovarišice! Vesel sem in ponosen, da morem v tem zgodovinskem trenutku, v teh prostorih, v teh osvobojenih hostah prisostvovati in sprejeti pozdrave delegatov KPS sokolstvu in da se morem kot zastopnik vodstva sokolov v OF zahvaliti za vabilo, za vaše pozdrave, in da vam morem vrniti plamteče pozdrave sokolov k vašemu delu. **Odnos sokolstva do KPS je samo eden**, to je odnos, ki nima drugega namena, kakor pomagati narodu na njegovi poti k napredku, da vodi narod k boljšemu, naprednejšemu življenju. S KPS se bori izključno za odpravo starega družabnega reda, za odpravo krivic, ker ima v celoti pred očmi samo slovenski narod in njegov dobrobit in pa razvoj in zmago načel delovnega ljudstva. **Zaradi tega dotikališče (?) pravilno razumevanega sokolstva nikakor ne nasprotuje načelom KP, ampak se skladajo in dopolnjujejo.** Zato ni šlo sokolstvo k sodelovanju s KP kot različne skupine, ki so dajale videz, kot da se hočejo boriti za program OF. **Nas je družil že čas, ko je bila Jugoslavija na videz še trdna, ko se je izven sokolstva in KP še verovalo, da bo jugoslovanska vojska delala čudeže. To je bilo mogoče po poti revolucije, ki jo je izvedlo sokolstvo v svojih vrstah, ko je postalo deležno tega, česar ste bili deležni vi že 18 let.** To so najboljši sokoli čutili v sokolski organizaciji vseh 20 let. Zaradi tega so čuvali načela pravega sokolstva, načela človečanstva, načela slovanstva, načela delovnegaa ljudstva v smislu načel, ki jih je postavil **Tyrš, ki se nikoli niso mogla spremeniti, spremenilo se je samo vodstvo**, ki je marsikje odpovedalo v toliko, da je boj za zmago delovnega ljudstva omalovaževalo in se je v veliki večini priključevalo borbi, ki je bila v nasprotju s programom KP v Sloveniji. V Sloveniji, kjer je bilo sokolstvo najbolj čisto, so najboljši sokolski delavci, ki se jim je leta 1935. posrečilo priti v vodstvo sokolske župe v Ljubljani, postavili sokolstvo na novo pot, na pot starih sokolskih načel, ki jih je postavil Tyrš, nasprotno načelom sokolstva, ki je vodilo politiko čaršije. Ko se je leta 1935. sokolstvo v Sloveniji očistilo, ne sicer v celoti, ampak samo skupina, ki je vodila to borbo, je bilo dovolj močno, da je potegnilo za seboj večino, ki se danes ne nahaja v vrstah bele garde, ampak se bori v vrstah OF, to je predvsem mlajše sokolstvo. **Temu, da se je l. 1935. in 1938. izvršilo v sokolstvu očiščenje, se je treba zahvaliti, da lahko danes proslavljamo poleg vašega dela tudi delo OF.** Če bi se to ne bilo zgodilo, **danes OF ne bi bila taka**, kot je. Tudi izven dela v OF smo sokoli srečni, da smo našli novo družbo tovarišev in tovarišic, družbo resničnih ljudi, ki imajo ves obseg človekovega reda, novega boljšega človeka. Redke so bile ure, ki smo jih tudi mi sokoli zadnjih 5 let preživljali, da bi bili srečni, ker smo doživljali neprestane boje. Zaradi tega smo v tovariših OF in KP našli nove ljudi, iskrene tovariše, da se počutimo v OF s tovariši komunisti ne tako, kot je bilo očitano v prvem letaku, da v OF ne sodeluje sokolstvo, ampak da sodelujejo tam odpadniki sokolstva, da imajo tam besedo komunisti. **Mi se zavedamo, da brez tako močnega dela Kom. partije ne bi bilo OF. To nas je sokole in komuniste privedlo v Osvobodilni fronti k enemu delu za isto.** Tovariši in tovarišice! **Znano vam je, da mi sokoli v OF ne predstavljamo nobene skupine, kot jo predstavlja KP.«**

Kidrič (Peter Kalan) poroča

»Tovariši!

Srečo imamo, da živimo v dobi, ko se bije odločilen boj za usodo naroda in za usodo delovnega človeka. Mi danes v tem boju sodelujemo, sodelujemo z vsemi dolžnostmi, pa tudi z vsemi možnostmi soustvarjanja. Nujno je, da naša partija pogleda tako nazaj kakor naprej in si jasno določi naloge, ki izhajajo iz danega položaja.

Kljub temu da je pod udarci okupatorjev izkrvavel najboljši kader, nima KP v pogledu svojega številčnega stanja **beležiti padca, ampak 50—100% prirastek.** Danes so ne samo postojanke, ampak organizacije tam, kjer ni bilo postojank. 67 izvoljenih delegatov, ki so jih poslale partijske edinice, je dokaz porasta. Tudi v pogledu politične razgibanosti naših kadrov je treba beležiti uspeh. **Pred tremi leti je bila naša partija ozka sekta, naši ljudje so se težko priborili do množic. Danes imamo opraviti z novim tipom partijskega aktivista, ki je obenem politik in vojak in je na svobodnem teritoriju začel organizirati narodno in ljudsko oblast.** Ti zadnji uspehi so še zelo v povojih. Naša naloga je, da pomagamo tem novim partijskim aktivistom, ki jih življenje meče iz enega posla na drugega. Da je partija lahko dosegla uspehe, se je treba zahvaliti pravilni liniji Partije, liniji OF.

Danes, ko KPS **prvič po 21 letih svobodno** prireja svojo konferenco, je treba še posebno poudariti naslednje nasprotje: 21 let so se vse politične stranke v Jugoslaviji iz razlogov vladajočih razredov in krogov udeleževale divjega preganjanja komunistov.

Ustanovni sestanek OF 1941

Ko se je vršil ustanovni sestanek OF, ni bilo na tem sestanku prav nobenega predstavnika bivših vodilnih političnih smeri v Sloveniji. Sestanka so se udeležili delegati KPS. Dalje so na njem sodelovali predstavniki sokolske opozicije, tiste opozicije namreč, ki je predstavljala demokratične težnje v sokolu. Dalje so na sestanku prisostvovali zlastopniki krščanskih socialistov, torej tiste skupine, ki je prihajala poslednja leta v vse ostrejši konflikt z oficielnimi klerikalnimi krogi, dokler je ti niso izključili iz katoliške politične skupnosti. Končno so se sestanka udeležili tudi najvidnejši zastopniki slovenske kulture, **tiste kulture namreč, ki je tudi v dobi tako imenovane nacionalistične svobode komaj dihala pod peto protiljudskih in velesrbskih režimov.**

Že sama udeležba na ustanovnem sestanku OF dokazuje, da je OF neposredno nadaljevanje društva prijateljev Sovjetske zveze.

Društvo prijateljev Sovjetske zveze je bilo osnovano na pobudo KPS

zato, da bi težnje ljudskih množic po naslonitvi na Sovjetsko zvezo dobile svoj jasen organizacijski izraz.«

*

Naš list je resnico o prijateljih Sovjetske zveze napisal že l. 1940., ko je dejal, da so te organizacije »zakonita ustanova za komunistično propagando pod nedolžnim imenom« Poznejši dogodki so pokazali, da je to resnica. Med tistimi, ki so leta 1940. podpisali predlog za ustanovitev Društva prijateljev Sovjetske zveze v Ljubljani, so bili: dr. Fr. Kidrič, vseučiliški profesor in oče Petra Kalana, dr. Fr. Šturm, dr. Fr. Zwitter, docent na vseučilišču, Josip Vidmar, književnik in gledališki dramaturg, Stane Vidmar, industrijec, z Jožetom Rusom, eden glavnih minerjev bivšega sokola itd.

*

Kidrič nato razpravlja o »posrečenem« ljudskem odporu, dalje o ljudski reakciji ter o dr. Natlačenu in Puclju, ki sta prišla kot predstavnika bivših političnih skupin v sosvet Ljubljanske pokrajine in bila zato proglašena za izdajalca. Posebno pa se je razburjal zaradi »bele garde«, kateri sta se zadnje čase pridružila po njegovi izjavi tudi mlada bivša JNS in tako imenovana »katoliška sredina«.

»Danes imamo na Slovenskem samo dva tabora,« tako je dejal Kidrič v svojem referatu, »to sta tabor «bele garde» in tabor OF.«

Nato je med drugim nadaljeval: **»Interesi OF zahtevajo, da se bela garda uniči.** Kot je treba pobijati oportunistične tendence, ki trpajo vse v koš »bele garde«, tako je treba po drugi strani z vso ostrostjo nastopiti proti pojavom popuščanja, kot je bil n. pr. na Notranjskem. Da se vpostavi proti beli gardi revolucionaren red, bo IOOF izdal odlok za organizacijo sodstva. Vojno sodišče bo sodilo po vseh partizanskih odredih. Skrbeti je treba, da bo pri tem vladala revolucionarna ostrina. Boriti se je treba proti popuščanju in proti pretiravanju samovolje.«

Nato je govoril o organizaciji ljudske množice, zlasti delavcev in kmetov, potem pa še o organizaciji mladine:

»Partjaa si predstavlja mladinsko organizacijo slovenske delovne mladine, v katero spada vsa slovenska mladina brez izjeme, razen meščanskih otrok, ki radi domače vzgoje hodijo drugo pot kot druga mladina. Tudi ta primer kočevskega okrožja (opom. p. prej je omenil tudi, da so v Kočevju vzorno vodile svojo organizacijo ženske), kjer so bili mladinski mitingi, ki so zbrali skoro vso mladino. Ne samo, da so na Kočevskem začeli snovati novo mladinsko OF, pričeli so orgnizirati dečke od 8 do 16 let v organizaciji rdečih pionirjev.«

»Napačno je misliti, da je povsod znano, kaj so komunisti«, je nato dejal. Položil je o propagandi in dejal: »Kljub temu da je KP danes tako rekoč vladna stranka, bi bilo popolnoma krivo misliti, da so vsi predsodki, ki so bili tekom desetletij vtepeni v ljudsko množico od reakcionarnega tiska, že pozabljeni.«

Potem je dal vsa navodila, kaj storiti, da bo tudi propaganda v redu.

»Poudarjamo internacionalizem«

Po besedi o novem patriotizmu, katerega tvorci da so komunisti, je dejal:

»Poudarjamo internacionalizem in se borimo proti šovinistom reakcije.«

Vprašanje utrjevanja partije

»Mi vemo, da »osvobodilnega« boja ne bi bilo, če bi ne bilo naše partije. Mi vemo, da delovno ljudstvo Slovenije ne bi moglo nikoli doseči svoje socialne »osvoboditve«, če ne bi na čelu osvobodilnega boja stala Partija. Mi vemo, da smo izgubili v tem boju nad 200 naših najboljših aktivistov, mi vemo, da nas je od 25 izvoljenih članov ostalo živih le 7. Mi bi grešili proti KP, če ne bi teh žrtev nadomestili z nadaljnjim utrjevanjem partije.«

»Bela garda je plod nas samih«

Kratki dobesedni najvažnejši odstavki iz obširnega zapisnika partijske konference referatov vodilnih članov OF in KPS ne potrebujejo prav nobenih pojasnil.

K zaključku pomembnih izjav vodilnih članov OF in KPS dodajamo še nekaj iz prve točke razprave, ki je sledila referatom, ko so se oglašali številni zastopniki posameznih skupin, razni politkomisarji in terenci, o katerih bomo poročali prihodnjič.

Tovariš Vojko, ki se je prvi oglasil k besedi po referatih, je med drugim govoril o svojem načinu pridobivanja ljudi, zlasti ženic za komunizem.

»Toliko si vreden, kolikor si napravil,« tako je dejal, nato pa pribil: **»Bela garda je plod nas samih.«** Čim prej bomo znali odstraniti številne svoje napake, tem prej bo izginila bela garda.«

Sledila je silno živahna debata, o kateri kaj več prihodnjič.

Proslava osemnajstletnice Dopolavora

Dne 4. t. m. se je vršila v dvorani kina Sloge proslava 18 letnice Narodne Ustanove Dopolavora, ki jo je organiziral pokrajinski Dopolavoro s sodelovanjem Železničarskega Dopolavora. Proslavi so predsedovali Comm. Covone kot zastopnik Eksc. Vis. Komisarja, Gen. Fava v zastopstvu Poveljnika X. Armadnega zbora in Vice-Federal Selloni kot zastopnik Zveznega tajnika. Poleg teh so prisostvovali tudi sledeči: Nemški konzul dr. Müller, Hrvatski konzul dr. Salič, Predstojnik Železničarske delegacije, Comm. Rolla, Direktor Železniške Direkcije, inž. Kavčič, Poveljnik Železniške Milice, sen. De Felice, Poveljnik Vojnega Okrožja, major Minucci, Direktor EIAR-ja, dr. Madori, Zaupnik CONI-ja Comm. Buratti, Zaupnik Vis. Kom. za Železniške organizacije inž. Sarti in g. Bonetti. Predsednik Udruženja železničarjev v Ljubljani, inž. Leben in mnogo drugih civilnih in vojaških funkcionarjev.

Došle osebnosti sta sprejemala Tajnik Pokrajinskega Dopolavora dr. Lucchesi in Predsednik Železničarskega Dopolavora inž. Guerra.

Proslava se je pričela z narodno himno. Nato je g. inž. Guerra kratko orisal delovanje D. L. v teh 18 letih svojega intenzivnega življenja, naglašajoč nove naloge, ki jih je D. L. prevzel v sedanjem trdem vojnem času in zaključil svoj govor s priznanjem vojaku in meščanu, ki se oba trdo borita za bodočnost naroda.

Proslavi je sledil izbran glasbeni program, iskreno odobravan od vseh navzočih oblasti in občinstva, ki je zasedlo vse prostore v dvorani. — Proslava se je končala s predvajanjem dnevnega filma.

Simpatična manifestacija, ki je izvala splošno navdušenje občinstva, je žela tudi iskreno pohvalo oblasti.

Ob tej priliki izražamo ponovno pohvalo Železničarskemu Dopolavoru, ki neutrudljivo vrši svoje podporno, moralno in materialno delovanje v prid svojih članov.

Klavirski koncert Carla Vidussa

Kadar si pianist postavi na koncertni spored poleg drugih skladb še vseh 24 Chopinovih etud (op. 10 in 25), potem je že to samo na sebi najboljši znak, da mora biti igralec prav velikega formata. Da je Carlo Vidusso tega kova, ne bi bilo treba šele pričevanja Chopinovih etud, saj ga poznamo kot takega že po dveh njegovih prejšnjih nastopih v Ljubljani. Pa če je že njegov sloves privabil na ponedeljski koncert v Filharmonično dvorano izredno število poslušalcev, je bilo med njimi brez dvoma precej takih, ki so prišli predvsem poslušat »svojega« Chopina, kot pravijo. In ti gotovo niso bili med najmanj kritičnimi, prav gotovo pa so bili ob koncu med najbolj navdušenimi. Saj tudi pomeni že tako sestavljen spored izreden koncertni dogodek (ne samo za Ljubljano, tudi za velika evropska mesta), ki si ga privošči navadno le kak Chopinov specialist.

Pričel je Vidusso spored z Beethovnovo sonato v as-duru op. 110. Podal jo je z izredno, rekel bi zasanjano mehkobo, kot da bi stal skladateljev predpis v začetku prvega stavka »con amabilità« na čelu vsej sonati. Pa saj v tem delu, ki je med zadnjimi cvetovi Beethovnove klavirske umetnosti, v resnici ni sledu dramatičnih, velikokrat patetičnih akcentov bolj zgodnjih sonat. V tem »temnem cvetu« nekako prevladuje otožna zamišljenost in boleča odpoved. Kot včasih v scherzih si najde Beethoven tu protiutež bolesti v veličastni končni fugi. Kako je zlit zadnji arioso dolente s to fugo, ki jo obrašča kot nežen bršljan mogočno stebrovje, v eno samo celoto, je mojstrovina, ki se ji moramo še dandanes čuditi in jo lahko razumemo mnogo bolj, če jo slišimo v tako jasni in prepričevalni interpretaciji, kot je bila Vidussova.

Za Beethovnom je prišel na vrsto svet čiste igre, na videz ne toliko umetniško problematične, zato pa tembolj zahtevne v tehničnem smislu. Najprej 6 etud Ferrari-Trecateja, v katerih je poleg virtuozne tehnike še vse polno živega ritma in barve in sveže fantazije. Vse to je tudi Vidusso, ki so mu najtežji tehnični problemi kot igračka, s pravim romanskim temperamentom mojstrsko zaigral. In potem so prišle na vrsto Chopinove etude. Ko je stopil umetnik tretjič na oder, je skoraj zastal dih vsem poslušalcem — in že so se vrstile druga za drugo, vsaka zase tolikšen tehnični problem, a v Vidussovi igri kot brez teže, zaigrane s tolikšno lahkoto, briljantnostjo, preciznostjo in tudi pravo Chopinovsko fineso! In kot da skoraj ne pozna utrujenosti, si je pribranil najtežje za konec, pa je mojstrsko za oktavno etudo v h-molu zaigral kot zadnjo z ogromno »revolucionarno« v a-molu. Čeprav je po takem sporedu naravnost kruto od umetnika zahtevati še dodatkov, občinstvo od samega viharnega navdušenja ni poznalo usmiljenja in je Vidussa vedno znova klicalo na oder, tako da je moral še dvakrat sesti za klavir in dodajati (Scarlattijevo Sonato, če se ne motim, in Brahmsov valček v as-duru).

Na vsak način si je Vidusso s tem svojim koncertom v prav izredni meri potrdil sloves klavirskega mojstra prvega reda.

V.

Iz Srbije

Uspešno delovanje Rdečega križa v Valjevu. V začetku marca je valjevski Rdeči križ polagal račune o svojem delovanju v preteklem letu. Iz poročil, ki so jih podali na občnem zboru posamezni društveni odborniki, je razvidno, da je bilo delovanje tega društva v Valjevu res plodno. Poleg podpiranja siromašnejših slojev doma, je društvo lani poslalo vojnim ujetnikom nad 3500 paketov. Letošnje pošiljke vojnim ujetnikom so pa tudi že presegle tisoč paketov. Sredstva za svoje podporne akcije je društvo dobilo od raznih zbirk, od privatnikov, 2 milijona dinarjev od osrednjega odbora Rdečega križa v Beogradu, 1 milijon dinarjev pa od okrožnega odbora istoimenskega društva.

Elektrifikacija posameznih srbskih mest. V Kučevu v Srbiji so dovršili novo električno centralo. Tudi instalacijska dela po mestu gredo že h kraju ter bo spet novo večje srbsko mesto dobilo električno razsvetljavo.

Uradniki-zadružniki so polagali račune

Nabavljalna zadruga drž. in javnih uslužbencev je imela v soboto ob pol 7 zvečer svoj XXI. redni občni zbor, na katerem je polagala račune zadružnim članom.

Poslovanje zadruge se je moralo omejiti po veliki večini na predmete, ki so racionirani, nekatere take predmete pa je morala deliti tudi nečlanom, kakor krompir in drva. Število kupujočega članstva je nekoliko padlo, ker je dostava špecerijskega blaga na dom odslej prepovedana in so odpadli bolj oddaljeni člani. Še vedno pa znaša število kupujočih članov 1419, približno z 4200 družinskimi člani. Zadruga je tudi mogla povrniti članom nekaj kupnine in je sedaj predlagan znesek v ta namen 143.135 lir. Posmrtnin je zadruga izplačala v 34 primerih 10.223 lir.

Vseh članov je zadruga štela konec leta 1942 2596 z 2598 deleži. Prometa je imela zadruga lani 5,904.655 lir, za prodano blago približno 150.000 več kakor lani. — Samo premoga je lani razdelila članom 61 vagonov, drv pa 322.000 kg.

Tudi račun bilance in račun izgube in dobička sta za zadrugo ugodna. Tako znašajo aktiva 1,499.000 lir, pasiva prav toliko s čistom prebitkom 6226 lir. Izdatki so znašali 5006.000 lir in toliko tudi prejemki.

Poročilo nadzorstva je podal dr. Mihelak.

Po letnem turnusu so nekateri odborniki izpadli ter je bil odbor izpopolnjen tako:

V upravni odbor člana: Vinko Slamič, rač. insp. p. t. dir. in Alojzij Megla, glav. arhivar fin. dir. v p. — Za namestnike pa: Ivan Gračnar, svetnik Vis. kom., Ignacij Zima, arh. urad. v pok. in Anton Bernik, rač. insp. v pok. — V nadzorni odbor pa so bili izvoljeni — kot člana: Viktor Markič, rač. insp. in Josip Šega, davč. služitelj; za namestnika pa Valentin Slokar, glav. arh. fin. dir. in AndrejBarbič, adm. vojni uradnik v pok.

Ledenjaki, lepo vreme in živilski trg

Trijaci so se letos, tako tudi lani, uvedli z lepim vremenom. Sveti Pankracij, prvi ledenjak, se je davi uvedel z lepim vremenom. Včeraj so mnogi napovedovali za danes zjutraj hudo slano. Zato so mali obdelovalci, ki so že davno vsadili fižol, hiteli zavarovat fižol in paradižnike pred slano. Nekateri, ki so nekam neučakljivi, so sadili fižol že sredi aprila. Lepo jim je pognal, toda kaže, da ga je mraz nekoliko oslabil. Treba je sedaj ta fižol zelo varovati in ga ščititi pred slano, ki je prav fižolu kakor tudi paradižnikom, silno škodila in se od slane osmojene rastline nikdar več ne opomorejo. Vendar nas je Pankracij obvaroval pred slano. Na Barju je bila davi gosta megla. Drugače je bilo jutro primerno hladno. Tudi lani je bil Pankracij lep in sončen, toda kmalu se je vreme sprevrglo in tri dni je nato lani pošteno deževalo.

Vrvenje na živilskem trgu je danes postalo živahno. Praktične in izkušene Trnovčanke so že zgodaj pripeljale svoje dobrine na trg, polno berivke in tudi že mehko glavnato solato ali »kraljico majnika«. Zavzemajo vselej trnovske prodajalke njim odkazane prostore na drugem otoku. Nobena ga noče odstopiti in so že za svoj prostor tako rekoč intabulirane. Danes je bilo v prvi vrsti že zgodaj na trgu polne jerbase berivke, manj pa glavnate solate, ki jo gospodinje takoj vso pokupijo in ne ostane niti najmanjša glavica, vsako perje te solate gre dobro v prodaj. Glavnata mehka solata je sedaj po 8 do 10 lir kg. So gospodinje mnenja, da je za glavnato solato 8 lir kar primerna cena, takšna kakršna je določena za berivko. Višja cena nad 8 lir je nekoliko pretirana. Na izbiro je bilo dalje mnogo domače špinače, ki je po 3.80 lir kg. Vedno več je na trgu rabarbare, ki jo gospodinje hvalijo kot dobrino, dobro za kompot. Tudi druge zelenjave in vrtnine je bilo dovolj in je trg v tem pogledu vedno dobro založen.

Ogromno je bilo danes in tudi prejšnje dneve naprodaj raznih sadik, v prvi vrsti paradižnikov. Skoraj nobeno leto ni bilo na trgu tako velike in lepe izbire paradižnikovih sadik kakor prav letos. Razni zavodi prinašajo na trg paradižnike, prav tako mnogi vrtnarji. Lahko pravimo, da je trg skoraj zatrpan s temi sadikami. Po njih je pa še vedno veliko zanimanje, kajti mnogi bodo začeli paradižnike saditi na prostem šele pozneje, ko se bo vreme popolnoma ustalilo in bo nevarnost slane odstranjena.

Mestna vrtnarija je v ponedeljek in včeraj delila članom Sadjarskega in vrtnarskega društva paradižnikove sadike kakor tudi sadike zelene paprike, ki se pri nas počasi uvaja in so jo ljudje začeli zelo gojiti. Vrtnarija je razdelila nad 2000 paradižnikovih sadik. Lepo število! Bil pa je zlasti velikanski naval na vrtnarijo v ponedeljek.

Z Gorenjskega

Novi grobovi: V občini Št. Vid ob Savi so umrli: Antonija Bečan, Franc Gladek, Roza Šušteršič, Marija Zaletel in Jakob Šušteršič. — Na Brezjah sta umrla Ana Gruden in Marijan Pirnat.

V Komendi je umrla Mejačeva mama, ki je bila znana daleč naokoli. Stara 73 let je do zadnje onemoglosti skrbela za reveže, katerim je bila prava dobrotnica. Kjer sta bila njena pomoč in nasvet potrebna, je bila med prvimi. Rodila je več otrok, od katerih jih šest še živi.

V Litiji je bil sklican zbor prebivalstva. Govoril je okrožni vodja Pilz iz Kamnika. Izročeni sta bili priznavalni listini krajevni skupini in občini, ker sta se ti dve potrudili, da je pri zbirkah za zimsko pomoč prišla Litija na tretje mesto v kamniškem okrožju.

Kazni za črno borzo. Gorenjski tednik navaja, da je bilo lansko leto v radovljiškem okraju kaznovanih 315 oseb s skupno globo 27.450 mark. Dve trgovini sta bili začasno zaprti, ena pa dokončno. V 70 primerih je bilo izrečeno, da zapade v teku postopka zaplenjeno blago državi. List navaja nekatere posebno značilne obsodbe.

Prvi Gorenjci v državni delovni službi. »Völkischer Beobachter« piše 9. maja: Zopet so prišli mladi možje z Gorenjskega v taborišča RAD-a. Taborišča so v različnih pokrajinah dve v pokrajini Oberdonau, v pokrajinsko kar najlepši okolici sta obe taborišči in sicer prvo v ljubkem delu doline Aine in drugo ne daleč od jezera Traunsee. V obeh taboriščih je nastanjenih približno polovica Gorenjcev, polovica pa članov iz pokrajine Oberdonau. Taki pari so sedaj skupaj v isti sobi, skupaj delajo v istem vodu in v isti četi. Prav tako izkoriščajo svoj prosti čas največ skupaj. Ta tesna povezanost posameznih parov je seveda rodila tudi uspehe. Za mlade fante pa je tudi sicer izvrstno poskrbljeno. Povprečno so se vsi zredili za 4 do 5 kg. Vsako taborišče ima zdravniško nadzorstvo, kjer opravljajo tudi zaščitna cepljenja in člane rentgensko pregledujejo. Veliko Gorenjcev je imelo že obiske sorodnikov. Ti so vso ureditev taborišč zelo pohvalili in so zadovoljeni odpotovali nazaj domov.

Mladinska manifestacija v Kranju je bila prirejena nedavno, ko je prispel na Gorenjsko pokrajinski mladinski vodja Regger iz Celovca. Poleg okrožnega vodje Kussa so se zborovanja udeležili predstavniki stranke, države in vojske. Kot poseben zaupnik za Gorenjsko je mladinski vodja Ebner otvoril in zaključil manifestacijo, pri kateri je pokrajinski mladinski vodja sporočil naredbo o uvedbi nemškega mladinskega prava na Gorenjskem. Rekel je, da je to priznanje za dosedanje delo Hitlerjeve mladeži na Gorenjskem. Iste pravice zahtevajo iste dolžnosti. Regger je zaključil: Pozabite nase v misli na Reich in na velikanske žrtve v tej vojni. — Nadalje je Regger obiskal Radovljico, Črnuče, kjer bo v kratkem urejen dom Hitlerjeve mladeži, nadalje Škofjo Loko, Kamnik in Domžale. Ogledal si je tudi stanovanjski dom mladine pri nekem oboroževalnem obratu.

Novi tramvajski vozovi v Celovcu. Te dni so bile opravljene v Celovcu prve poskušne vožnje, ki so jih imeli trije novi motorni vozovi celovške električne železnice. Novi vozovi so precej večji od starih. Vsak lahko za silo sprejme do 120 oseb. Izdelala jih je tovarna vagonov na Semeringu.

Šport

Prihodnjo nedeljo so na domačem nogometsporedu tele prvenstvene tekme: Hermes : Mars in Mladika : Korotan. Obe tekmi bosta zelo zanimivi, prva zato, da bodo Marsovci dokazali, da niso zaslužili, da jih je Hermes v zadnjih dveh srečanjih porazil. Pa tudi enako število točk imata. V drugem razredu pa bosta stara rivala merila moči. Ta tekma bo za oba sila važna, saj bodo pike morda odločilnega pomena.

EIAR - Radio Ljubljana

Sreda, 12. maja. 7.30 Pisana glasba — 8 Napoved časa. Poročila v italijanščini — 12.20 Plošče — 12.30 Poročila v slovenščini — 12.45 Lahka glasba — 13 Napoved časa. Poročila v italijanščini — 13.10 Poročilo Vrhovnega Poveljstva Oboroženih sil v slovenščini — 13.12 Orkestralno glasbo vodi dirigent Gallino — 13.45 Simfonična glasba — 14 Poročila v italijanščini — 14.10 Klasični orkester vodi dirigent Petralia — 15 Poročila v slovenščini — 17 Napoved časa. Poročila v italijanščini — 17.15 Koncert kmečkega tria — 17.35 Koncert sopranistke Marije Vemole — 19 »Govorimo italijansko« — poučuje prof. dr. Stanko Leben — 19.30 Poročila v slovenščini — 19.45 Politični komentar v slovenščini — 20 Napoved časa. Poročila v italijanščini — 20.20 Radio za družino — 21.05 Orkester vodi dirigent Rizza — 21.45 Koncert violinista Leona Pfeiferja — pri klavirju Bojan Adamič — 22.15 Lahko glasbo vodi dirigent Gallino — 22.45 Poročila v italijanščini.

Ureditev razdelitve civilnih čevljev

Pokrajinski svet korporacij je izdal naslednjo okrožnico:

Vse tvrdke, ki proizvajajo, prodajajo na debelo in na drobno **tipizirano civilno obutev**, morajo predložiti naslednje prijave:

1. **Producenti:** Vse proizvajalne tvrdke civilnih čevljev, bodisi zimskih bodisi poletnih, morajo do **5. dne vsakega meseca** prijaviti vse civilne čevlje, ki so jih izdelale.

Od prijavne dolžnosti so izvzeti samo čevlji za delavce iz usnja ali pa z lesenim podplatom, ki so bili izdelani od čevljarskih obratov v skladu z veljavnimi določili.

V prvi prijavi, ki jo je treba predložiti **do 10. maja 1943-XXI**, morajo biti označene vse količine čevljev, ki so bili izdelani v mesecu aprilu, kakor tudi vse količine čevljev, ki so bili že prej izdelani, pa so ob času prijave še v posesti posameznih tvrdk.

2. **Grosisti.** Slični dolžnosti, ki pa je omejena le na prvo prijavo zgolj zimskih tipiziranih čevljev, katera se mora predložiti v istem zgoraj označenem roku, so zavezani grosisti.

Grosisti morajo to prijavo predložiti na posebnem obrazcu, ki je predviden za proizvajalne tvrdke.

Prijavni obrazci bodo dobavljeni od Združenja trgovcev za Ljubljansko pokrajino v Ljubljani.

3. **Detajlisti.** Tvrdke, ki se bavijo s prodajo čevljev na drobno, morajo prijaviti vse zimske tipizirane čevlje, ki jih posedujejo, na posebnih obrazcih, ki jih bo dalo tiskati in jih bo razdelilo Združenje trgovcev za Ljubljansko pokrajino v Ljubljani.

Prijave je treba podati v dvojniku Pokrajinskemu svetu korporacij v Ljubljani, ki vrne po en izvod potrjen prijavitelju.

Opozarjamo, da bo prodajalec, ki se ne bo ravnal po gornji odredbi, kaznovan v smislu naredbe z dne 26. januarja 1942-XX, št. 8.

Oznanila škofijskega odbora za posvetitev

Marijanska akademija, ki jo priredi škofijski odbor za posvetitev pod pokroviteljstvom prevzv. g. škofa dr. Rožmana in ki jo izvajajo učenke uršulinskih šol v Ljubljani (gimnazija in učiteljišče), bo v nedeljo, dne 16. maja, ob 11 dopoldne in ob 6 popoldne v Frančiškanski dvorani. **Spored akademije:** I. Pozdrav in zadoščenje brezmadežnemu Srcu Marijinemu; II. Slike iz Marijinega življenja: 1. Brezmadežna, 2. Dete Maarijaa, 3. Vstop v tempelj, 4. Oznanjenje, 5. Na poti v Hebron, 6. Magnificat, 7. Mati z detetom, 8. Nazareška idila, 9. Mati s prebodenim srcem, 10. Aleluja. Besedilo: M. Elizabeta. Vstopnice so v predprodaji v trgovini Sfiligoj, Frančiškanska ulica, ter na porti uršulinskega samostana.

Javni in zasebni nameščenci ter delavci se bodo posvetili brezmadežnemu Marijinemu Srcu v nedeljo, 16. maja, ob treh popoldne v stolnici. Najlepše vabimo vse nameščence ter delavce, da se te posvetitve udeleže v čim večjem številu.

Javne in zasebne nameščenke ter delavke se bodo posvetile v nedeljo, 16. t. m., ob 5 popoldne pri Uršulinkah. Vljudno vabimo vse nameščenke ter delavke, da se posvetitve udeleže.

Služkinje v Ljubljani se bodo posvetile v nedeljo, 16. maja, ob 5 popoldne v stolnici. Naj bi ta dan prišle vse pred Marijin oltar.

S Štajerskega

Počastitev družine s številnimi otroki. Družina Čakš iz celjske okolice je te dni dobila iz pisarne Adolfa Hitlerja listino, ki pravi, da je vodja nemškega rajha prevzel za 12. otroka te kmečke družine botrstvo. Mala je bila krščena na ime Inge Marija. Otrok je tudi dobil darilo. Družina ima sedaj deset fantkov in dve deklici.

Iz zadružnega registra. V zadružnem registru so bile po zakonu o razpustu zadrug in društev izbrisane naslednje zadruge: Rudarska zajednica v Prevaljah, Sreska gospodarska poslovalnica v Mežici, Zadruga državnih službenika za nabavku kredita v Prevaljah, Nabavljačka zadruga državnih službenika v Prevaljah, »Tezeus«, veletrgovina z drožami.

Zbolela je na steklini. 10 letno Marijo Vodeb iz Št. Jurija ob j. ž. so te dni pripeljali v celjsko bolnišnico, ker je začela kazati znake stekline. Revico je v februarju ugriznil pes, bolezen pa je izbruhnila šele zdaj. Za malo seveda ni nobene rešitve.

Poroke. V Celju so se poročili: Jožef in Marija Ferlič, oba iz Celja, Johann Schramböck iz Dreistetten in Waltraude Thobick iz Celja, Martin Vodnik iz Celja in Katarina Hajdnik iz Škofje vasi, Ivan Žnidar iz Vojnika in Marija Velenšek iz Ostrožnega pri Celju. V Šalcu so se poročili: vodja mladinske skupine Sepp Leopold in Frieda Kosole, na Teharjih sta se poročila Alojzij Čepe in Marija Jeler, oba iz Bukovžlaka, dalje Alojzij Romih in Marija Jurkošek, roj. Zupanc, oba iz Kanjuc. V Selnici ob Dravi so se poročili: Robert Wisiak in Jožefa Zmogavec, oba iz Selince ob Dravi, Franc Osanič in Roza Tacer, oba iz Zagrada.

Ljubljana

Koledar

Sreda, 12. velikega travna: Varstvo sv. Jožefa; Pankracij, mučenec.

Četrtek, 13. velikega travna: Servacij, škof; Robert Belarmin, škof in cerkveni učenik; Glicerija, mučenica.

Obvestila

Nobena koncertna sezona, kar smo jih imeli v naši sredi, ni bila tako bogata na simfoničnih koncertih, kakor je ravno letošnja. Po zaslugi našega simfoničnega orkestra in njegovih dirigentov smo slišali tekom letošnje zime celo vrsto najlepših del iz svetovne simfonične literature. Prav posebno izbran spored ima prihodnji simfonični koncert t. j. XIV., ki se bo vršil v ponedeljek, dne 17. t. m. Orkester nam bo zaigral pod vodstvom dirigenta D. M. Šijanca Mancinellijev stavek iz suite »Beneški prizori«, dalje Rahmaninov koncert za klavir in orkester v c-molu, v katerem bo nastopila kot solistka odlična pianistka Rossana Orlandini Bottai, ki je naši koncertni publiki znana izza njenega lanskega solističnega koncertnega večera. Spored pa bo zaključila Čajkovskega patetična simfonija za veliki orkester. Koncert se bo vršil v veliki unionski dvorani, začetek bo točno ob pol 7 zvečer. Predprodaja vstopnic pa je od danes naprej v knjigarni Glasbene Matice.

V nedeljo, 23. maja, na Rakovnik! Ta dan bo na Rakovniku slovesno praznovanje Marije Pomočnice kristjanov. Popoldne ob pol 4 bo slovesna običajna procesija s kipom Pomočnice kristjanov. Ljubljančani naj se procesije udeleže v čim večjem številu. Vljudno vabljene Marijine družbe! Namen procesije: prošnja k Mariji Pomočnici za mir, blagoslov narodu in dober uspeh posvetitve brezmadežnemu Srcu Marijinemu.

Deržajeva razstava v Obersnelovi galeriji vzbuja pri obiskovalcih upravičeno veliko zanimanje. Pestra, vendar ubrana zbirka slik znova potrjuje, da hodi slikar po pravi poti. Po poti, ki je dostopna vsem, ki imajo kaj smisla za prave lepote.

Občinstvo znova opozarjamo, da je razstava odprta vsak dan od 9 do 18.30.

Šola Glasbene Matice, ki je pokazala na zadnjih dveh svojih produkcijah, kako se koncertira v družini, prihaja z novo produkcijo, ki je namenjena letošnji proslavi materinskega dne. Ta produkcija se bo vršila v petek, dne 14. t. m., ob 8 v mali filharmonični dvorani. Na sporedu je 25 različnih skladb odnosno nastopov posameznih gojencev, skupno jih bo nastopilo nad 30. Podrobni spored se dobi v Knjigarni Glasbene Matice.

Priprava za nižje in višje tečajne izpite na srednjih in meščanskih šolah. Ločena priprava za dijake 3. in 4. razredov srednjih in meščanskih šol se začne 17. maja. Honorar za vso pripravo zelo nizek. Vpisovanje dnevno od 8 do 12 in od 14 do 16: **Novi (Turjaški) trg 5-III., inštrukcije.**

Za otroke iz Štepanje vasi, z Barja, Prul in Ceste dveh cesarjev bo javno brezplačno obvezno cepljenje zoper koze v petek, 14. maja. Starši iz Štepanje vasi in okolice naj svoje otroke prineso v Kregarjev salon že ob 10 dopoldne. Starši z Barja naj pripeljejo otroke k cepljenju ob 16.30 v ljudsko šolo na Barju. S Prul in okolice naj prineso otroke ob 17 v ljudsko šolo na Prule. S Ceste dveh cesarjev in okolice naj pa starši prineso otroke k cepljenju ob 11 v salon Karo. K pregledu je treba prinesti otroke drugi petek, 21. maja, ob isti uri na isti prostor, kjer so bili cepljeni. Pri pregledu dobe starši potrdilo o uspešnem cepljenju otrok ter morajo to potrdilo dobro shraniti, ker ga bodo morali predložiti pri vpisu otroka v šolo. Če ne prej, se bo tedaj izkazalo, da niso dali otroka cepiti, ter bodo zato tudi še tedaj kaznovani. K cepljenju morajo starši prinesti vse otroke, rojene leta 1942. in tudi vse letos rojene, najmanj 3 mesece stare otroke, prav tako pa tudi vse one otroke, pri katerih cepljenje doslej ni bilo uspešno. Starši morajo otroke prinesti k cepljenju ne glede na to, če dobe vabilo k cepljenju ali ne. Seveda morajo k cepljenju prinesti okopane otroke v snažni obleki. Vse drugo je razvidno z razglasov na mestnih oglasnih deskah, na cerkvenih vratih in drugih vidnih prostorih.

Ljubljansko gledališče

Drama

Sreda, 12. maja, ob 17: »V času obiskanja«. Zaključena predstava za šolsko mladino.

Četrtek, 13. maja, ob 17: »V času obiskanja«. Zaključena predstava za šolsko mladino.

Petek, 14. maja, ob 15: »V času obiskanja«. Zaključena predstava za šolsko mladino.

Opera:

Sreda, 12. maja, ob 18: »Madame Butterfly«. Red Sreda.

Četrtek, 13. maja, ob 18: »Prodana nevesta«. Izven. Cene od 28 lir navzdol.

Edgar Wallace: 80

Žabar s krinko

»Upajmo!« je rekel Dick. »Toda moram nekaj ukreniti za njeno osebno varnost. — Ob devetih zvečer je nekdo opazil žabarja na poti v Horsham.«

V trenutku je bil Elk buden, ko da bi mu kdo zlil škaf vode za vrat.

»Od kod to veste?« ga je vprašal.

»Ves večer sem ga opazoval,« je rekel Dick, »toda nenadoma mi je izginil izpred oči.«

»Vi ste žabarja opazovali?« je ponovil Elk počasi. »Ali ga poznate?«

»Že dober mesec vem, kdo je,« je rekel Dick. »Vzemite tudi samokres s seboj!«

40.

Žabar.

Ray Bennett je sedél poleg svojega očeta ves srečen, da je oče lepo govoril z njim ter da je pazil nanj ko na punčico svojega očesa. Zdelo se mu je ko sen, da je spet v udobni, snažni sobici, zastrti s lepimi belimi zavesami, ki so prijetno dišale; v sobici s krasnim kaminom, v prijetni domačnosti in kar ga je najbolj veselilo, da je bila blizu njega njegova ljuba esstrica Ela.

Naliv, ki je divjal zunaj, ter težke vodene kaplje, ki so butale ob okna, je le še povečal njegovo zadovoljnost po domačem ugodju. Od časa do časa se je pogladil po svojem sedaj lepo obritem licu, ko da ne bi mogel verjeti, da je to vse resnica in ne sen. Obrita brada mu je bila najtrdnejši dokaz, da se je vrnil v domače življenje, da ni več med jetniškimi zidovi, ki so ga še pred kratkim obdajali.

»Prinesi si stol, dečko,« mu je dejal stari Bennett, ko je vstopila Ela s čajno skodelico v sobo.

Ray je ubogljivo prinesel svoj stol ter ga postavil tja, kjer je vedno stal; namreč na očetovo desnico.

John Bennett je s sklonjeno glavo sedel pri svoji mizi. Molil je običajno staro molitev pred jedjo; molitev, na katero je Ray v zadnjem času le z zaničevanjem mislil. Sedaj pa je občutil lepoto in globok pomen te molitve. In zabolelo ga je pri srcu.

»Za vse dobrote, ki smo jih danes prejeli, ostanimo Gospodu vse življenje hvaležni dolžniki!« je molil stari Bennett.

Ta južina pa je bila zares sijajna. Mnogo boljša ko katera koli v Heronovem klubu ali v kateri izmed dragih restavracij, kjer je moral jesti zaradi Lole. Odložil je vilice in nož ter se naslonil na naslonjalo z blaženim smehljajem na obrazu.

»Doma!« je rekel prisrčno. Oče ga je zagrabil za roko pod miznim prtom ter jo stisnil tako krepko, da ga je prijem naravnost zabolel.

»Ray, dati ti hočejo ravnateljsko mesto pri Maitlandovih bankah. Johnson je rekel, da ti ponuja to mesto. Kaj misliš ti o tej stvari, sinko?«

Ray je odkimal.

»Jaz sem ravno tako nesposoben, da bi bil ravnatelj Maitlandovih bank, kakor da bi bil predsednik Angleške banke,« je rekel s smehljajem na licu.

»Ne, očka, moje zahteve danes še od daleč niso tako velike, kot so bile še pred kratkim. Mislim, da bi se zelo dobro preživljal, če bi imel le službo poljskega delavca, če ne bi imel nobenega drugega dela, ko da kopljem krompir. Verjemite mi, da se bom vsakega dela z veseljem lotil.«

Stari je mislil na sinove besede ter občudoval vzorec na namiznem prtu.

»Jaz, — jaz bi pa tako nujno potreboval pomočnika pri snemanju filmov, če bodo seveda, kakor mi je zatrjeval Selinski, uspevali. Medtem boš seveda lahko kopal krompir, — če se bo Ela poročila.«

»Kaj, Ela, da se bo poročila? Ali je res, Ela?« Ray je skočil pokonci ter poljubil deklico. »Pa ti moje dogodivščine ne bodo nič škodovale, kaj?«

»Ne, ne, moj dragi,« je rekla. »Sedaj gotovo ne!«

»Kaj hočeš s tem reči?« jo je vprašal John Bennett, ko je videl, da se je njeno lice spremenilo ter zardelo.

»Mislila sem na nekaj sila neprijetnega, očka,« je rekla ter začela pripovedovati zgodbo o žabarju.

»Kaj? Žabar se je hotel poročiti s teboj?« je vprašal Ray v eni sapi. »To je pa res neverjetno! Ali si videla njegovo lice?«

Ela je odkimala.

»Nosil je krinko,« je rekla. »Toda govorimo raje o čem drugem.«

Vstala je ter začela pospravljati stvari z mize in prvič po dolgem času se je spet zgodilo, da ji je Ray pri tem pomagal.

»To je pa strašna noč — danes,« je rekla, ko se je vrnila iz kuhinje. »Veter je odprl okno ter ugasnil luč. Debele deževne kaplje so padale skozi odprto kuhinjsko okno.«

»Sedaj so vse noči dobre noči zame,« je dejal Ray.

In te besede so zvenele ko stok, pomešan s smehljajem. Doslej še namreč ni spregovoril besede o grozi, ki ga je obdajala pred smrtjo. Mimo tega dogodka so prešli tiho, ko da bi bilo zapovedano, da ostane ta zadeva za vedno le nekak sponin na Rayeve slabe sanje.

»Zapahni zadnja vrata, dragica!« ji je rekel John Bennett ter jo sledil s pogledom, ko je odhajala. Oba sta kadila ter bila zatopljena vsak v svoje misli. Nato pa je začel Ray pripovedovati o Loli.

»Jaz pa mislim, da ni bila ona tako slaba, oče,« je dejal. »Saj vendar ni mogla slutiti, kaj se bo zgodilo z mano. Načrt je bil tako peklensko skovan, da sem do zadnje ure, to je do tedaj, ko sem od Gordona zvedel čisto resnico, dvomil, če res nisem ustrelil Brady-a. Ta žabar mora imeti pač možgane kakor kakšen general.«

Bennett je prikimal.

»Jaz sem vedno mislil,« je dejal Ray, »da je stari Maitland v zvezi z žabarji ter sem se s tem še bolj uveril, ko sem prišel v Heronov klub... Kaj te vznemirja; očka?«

»Ela!« je zaklical Bennett. Iz kuhinje ni bilo odgovora.

»Nikakor ne bi hotel, da bi ostala sama zunaj in pomivala posodo. Pokliči jo v sobo, Ray!«

Ray je vstal ter odprl vrata. V kuhinji je bilo tema ko v rogu.

»Prinesi svetilko, svetilko prinesi, oče!« je zaklical. In John Bennett je hitro prinesel svetilko.

Kuhinjska vrata so bila zaprta, toda ne zapahnjena. Nekaj belega je ležalo na tleh. Ray se je sklonil, da bi pogledal, kaj je to. Videl je, da je kos predpasnika, ki ga je nosila Ela še ta večer. Moža sta se spogledala. Ray je zbežal v svojo sobo, prinesel ročno svetilko, ter jo prižgal.

»Morda je na vrtu,« je rekel Ray s pridušenim glasom, odrinil vrata ter zaklical v viharno noč.

Kaj vse je Anglija v sedanji vojni izgubila

Njene izgube se ne dajo primerjati s tistim, kar je Nemčija zahtevala od Poljske v svoji spomenici 31. avgusta 1939

»La Corrispondenza« je objavila vrsto člankov, v katerih razlaga izgube, ki jih je v sedanji vojni utrpela Velika Britanija na korist Združenih ameriških držav. V enem teh člankov dokazuje na podlagi dejstev, da je Anglija v sedanji vojni izgubila neprimerno več, kakor pa je Nemčija zahtevala od Poljske v svoji spomenici dne 31. avgusta 1939. Točke, navedene v tej spomenici, — pripominja omenjena agencija —, naj bi služile kot podlaga za pogajanja in mirno poravnavo spora. O teh točkah bi bilo res na vsak način treba razpravljati, zakaj to ni bil noben ultimatum Poljski. Velika Britanija pa se je rajši odločila za vojno, namesto da bi skušala Poljsko pregovoriti, naj se vendar pogaja. »La Corrispondenza« piše med drugim tudi, kako so Združene ameriške države dobivale vedno večji vpliv na britanski imperij ter podaja kar cel seznam dežela, v katerih Anglija v čedalje manjši meri more izvajati svojo oblast. Vedno večji vpliv dobivajo Združene države:

1. V angleškem dominionu Kanada, kamor vedno bolj prodirajo Amerikanci iz Združenih držav.

2. V dominionu Novi Zelandiji, to pa spričo dejstva, da je Velika Britanija odstopila Amerikancem letalska in pomorska oporišča, s čemer je dala svojo odškodnino za razne dobave iz Združenih držav.

3. V dominionu Avstraliji spričo dejstva, da so zdaj tam številne ameriške čete in da ima vrhovno poveljstvo Mac Arthur.

4. V kronski koloniji britanskih Indij, ker je zdaj tam severno ameriški veleposlanik ter vedno več ameriškega vojaštva.

5. V kronski koloniji Sierra Leone spričo dejstva, da so Amerikanci ustanovili v Freetownu svoje oporišče.

6. V kronski koloniji Britanska Gambija z ustanovitvijo ameriškega oporišča v Bathurstu.

7. Na vplivnostnem področju Egipta, ker je zdaj tam posebni pooblaščenec vlade Združenih držav, ki ima izredna polnomočja.

8. Na iraškem vplivnostnem področju spričo dejstva, da so tam zdaj ameriške čete, »da branijo petrolejske vrelce«.

9. V protektoratu Bahreinskih otokov, ker so te otoke zasedle severnoameriške čete in

10. v italijanski Abesiniji, ki so jo zasedli Angleži, a so Amerikanci ustanovili v Massaui ameriško oporišče.

Dolar zmaguje nad funtom

O angleških izgubah na denarnem polju pa ista italijanska poročevalska družba piše naslednje:

Anglija danes ni več država, ki bi lahko drugim dajala denar, oziroma dajala posojila. Združenim ameriškim državam je še izza prejšnje svetovne vojne dolžna 9.7 milijard dolarjev. V sedanji vojni pa se je še znova zadolžila v Ameriki na račun ameriških vojnih dobav, tako da znaša njen celotni dolg že dve milijardi funtov šterlingov. Del dolgov so zanjo poravnali njeni dominioni.

Od vojnih posojil, ki jih je bila dala drugim državam, je Anglija izgubila približno polovico, t. j. v celoti okrog 1.800 milijonov. Po angleških računih so investicije v tujini narasle do začetka sedanje vojne na 4.500 milijonov. Ta številka pa je razdeljena takole: Na Združene ameriške države odpade 550 milijonov, na Kanado 600, na druge dežele britanskega imperija 1.750, na latinsko Ameriko 1.000, na Evropo 250, na druge pokrajine (v prvi vrsti na Daljni vzhod) pa 350 milijonov.

Od svojih zalog zlata in tujih valut je Anglija izgubila: Vse zaloge zlata, ki jih je bilo za 6.5 milijarde dolarjev; za poldrugo milijardo dolarjev likvidnega denarja in približno polovico svojega premoženja na denarnih vrednotnicah.

Spričo vsega tega je Velika Britanija izgubila vsako svobodo gibanja v mednarodnem finančnem prometu. Londonska City je morala prepustiti svoje mesto Wallstreetu!

Funt šterling je izgubil svojo svetovno denarno veljavo. Dolar se je povzpel nad funt šterling. S svojim zlatom kanijo Združene ameriške države zavladati nad valuto vsega sveta.

Pobegli vladarji – trgovci z znamkami

Po nočnih zabaviščih plačujejo kar z novimi serijami znamk
Prebrisani ponarejevalci — Stalin brez brk

Madrid, maja. — Odkar je britanska vlada dala finančnim ministrom begunskih vlad v Londonu dovoljenje, da smejo izdajati lastne znamke, zelo živahno trgujejo s te vrste filatelističnimi izdelki.

To dovoljenje je bilo izdano, potem ko so blagajniki posameznih begunskih vlad izjavili, da so njihove blagajne prazne, čim jih je britanski devizni urad pustil na cedilu. Nove znamke so postale zdaj izvozno blago, po katerem je mnogo povpraševanja. Ne prodajajo jih toliko v ta namen, da bi jih ljudje lepili na svoja pisma, pač pa bolj zato, da bi ameriškim trgovcem lahko dobavljali nove filatelistične redkosti, ki zdaj tako rekoč že kar preplavljajo Združene ameriške države.

Skoraj ne odleti iz Anglije v Ameriko letalo, ki ne bi odpeljalo s seboj vsaj nekaj zbirk takih znamk. Na norveških znamkah vidiš sliko kralja Haakona ob polnočnem soncu, dalje smučarje in podobne spomine na zapuščeno domovino.

Ker ti begunci nimajo bodočnosti, obračajo svoj pogled v preteklost. Nizozemska begunska vlada je dala v promet znamke, na katerih so upodobljene izgubljene kolonije. Bivši jugoslovanski kralj Peter II. je izdal znamke s svojo sliko, na kateri je že precej v letih. Grški izseljenci se trgajo za znamke, na katerih so upodobljene atenska Akropola in prizori iz olimpijskih iger.

Čim so Angleži spoznali, da gredo takšne nove znamke dobro v denar, so se tudi sami pridružili tem nekronanim vladarjem in vladam brez dežela, ter so tudi oni izdali serijo znamk, na katerih so upodobljene dežele, ki so jih bili ob Tihem morju izgubili, serijo, ki je dosegla že desetkrat večjo ceno, kakor pa je na njej napisana. In slednjič je to izdajanje znamk prineslo mnogo zadovoljstva tudi v Združene države. Zakaj bi samo begunske vlade tako lepo služile s svojimi novimi znamkami in zakaj ne bi poskusili tudi mi, so si mislili. In so tudi res poskusili. Izdali so serijo znamk z glavami voditeljev »velikih narodov«: Churchilla, Roosevelta, Stalina in Čangkajška.

Seveda so to priliko izkoristili v Združenih državah tudi ponarejevalci. Pojavile so se znamke s tiskovnimi napakami in podobnimi stvarmi. Takšne znamke so seveda še večja redkost ter so zato tudi še dražje. Kakor pišejo severnoameriške revije, ti ponarejevalci nočejo zamuditi prilike, ki je zdaj zanje tako ugodna.

Tako se je nekega dne pojavila v prometu znamka, na kateri se je videlo vseh 31 zaveznikov. Za vsako takšno znamko so zahtevali 1000 dolarjev in to ceno so strastni zbiralci znamk tudi brž plačali. Nič manj posrečena domislica je bila ustanovitev posebne »Zadruge ponarejevalcev«, ki je izdala znamko, na kateri ni bilo slike Čangkajška, temveč samo Churchillova, Rooseveltova in Stalinova. Za takšne znamke so plačevali kar po 5000 dolarjev, kajti brž se je razširila govorica, da so te vrste znamk morali takoj potegniti iz prometa, ker da se je Čangkajšek, ki tudi spada med predstavnike »velikih narodov«, pritožil nad tem, ker na njih ni njegove slike.

A prebrisani ponarejevalci so si privoščili še drugačne šale. Izdelali so znamke, na katerih Stalin nima brk, na nekaterih pa celo glave ne. Francoska »petelina« De Gaulle in Giraud je nek karikaturist sijajno podal kot dva prava petelina, ki se bijeta. Izdelovalci teh znamk so se celo tako potrudili, da so jim dali poseben vodni tisk, in če človek takšno znamko pogleda proti luči, vidi, kako si državniki, ki so se udeležili sestanka v Casablanci, »stiskajo roke«.

Tudi v hongkonških znamkah vidijo neko posebnost, ki jo ameriški zbiralci znamk tudi nočejo prezreti. Na teh znamkah lahko prepoznaš na pečini pred Hongkongom japonskega vojaka. Zelo pomembna mora biti tudi znamka, ki so jo izdali v spomin na Pearl Harbour.

Kaže, da izseljenske vlade z zavistjo gledajo na lepe domislice njihovih tekmecev-ponarejevalcev, saj drugače prav gotovo ne bi bili razpisali nagrade za tiste, ki bi izdelali najbolj posrečene osnutke za nove znamke. Na dobro obveščenih mestih pripovedujejo, da predsedniki begunskih vlad včasih plačajo svoj zapitek v nočnih lokalih kar z novimi znamkami svojih dežela. Še prav posebno veliko povpraševanje je po znamkah večjih vrednosti.

Mišel, kako kriti stroške majhne države s prodajanjem znamk, pa v ostalem ni nič novega. Lichtensteinskim državljanom mnogo let ni bilo treba plačevati taks vprav zato, ker so zbiralci znamk z vsega sveta posvečali svojo posebno pozornost poštnim znamkam te dežele. (»Le Ultime Notizie«.)

Angleži naj se otresejo sanj o nagli in lahki zmagi

Lisbona, 11. maja. s. Iz Londona poročajo, da je angleški minister za notranjo varnost Herbert Morrison v svojem včerajšnjem govoru poudaril, da se je treba otresti »vsakršne misli« in vseh sanj na naglo in lahko zmago. Morrison je pristavil: »Nihče ne more reči, kako se bodo razvijali vojni nastopi. Jaz sam se ne mislim ukvarjati z neresnimi ugibanji, pač pa se mi zdi, da je bolj za nas pametno, ako duhove pripravimo še na hude dogodke in ako trezno in hladno motrimo in čakamo stvari, ki se še utegnejo pripetiti prihodnje mesece.«

Iz Stockholma poročajo, da bo general Sikorsky v kratkem šel na Srednji Vzhod. Njegovo potovanje naj bi bilo v zvezi s pomirjenjem tamošnjih poljskih čet ki so razburjene zaradi pokolja v Katynu.

Ob šesti obletnici vlade egiptovskega kralja Faruka I. je govoril po radiu v Bariju predsednik egiptovskega združenja »Misr« dr. El Tayeb Nasser. Med drugim je dejal: »Nobena sila nas ne more ustaviti v trdem boju in ne bomo položili meča, dokler si ne boste Egipt in Sudan pridobila popolne svobode.

Iz Carigrada poročjo, da je poljski poslanik z vsem osebjem zapustil zasilno prestolnico sovjetske vlade Kujbišev in se podal v Teheran.

HENRIK SIENKIEWICZ — ROMAN V SLIKAH

QUO VADIS?

RISAL JOŽE BERÀNEK

PRIREDIL EDV. TRAVEN

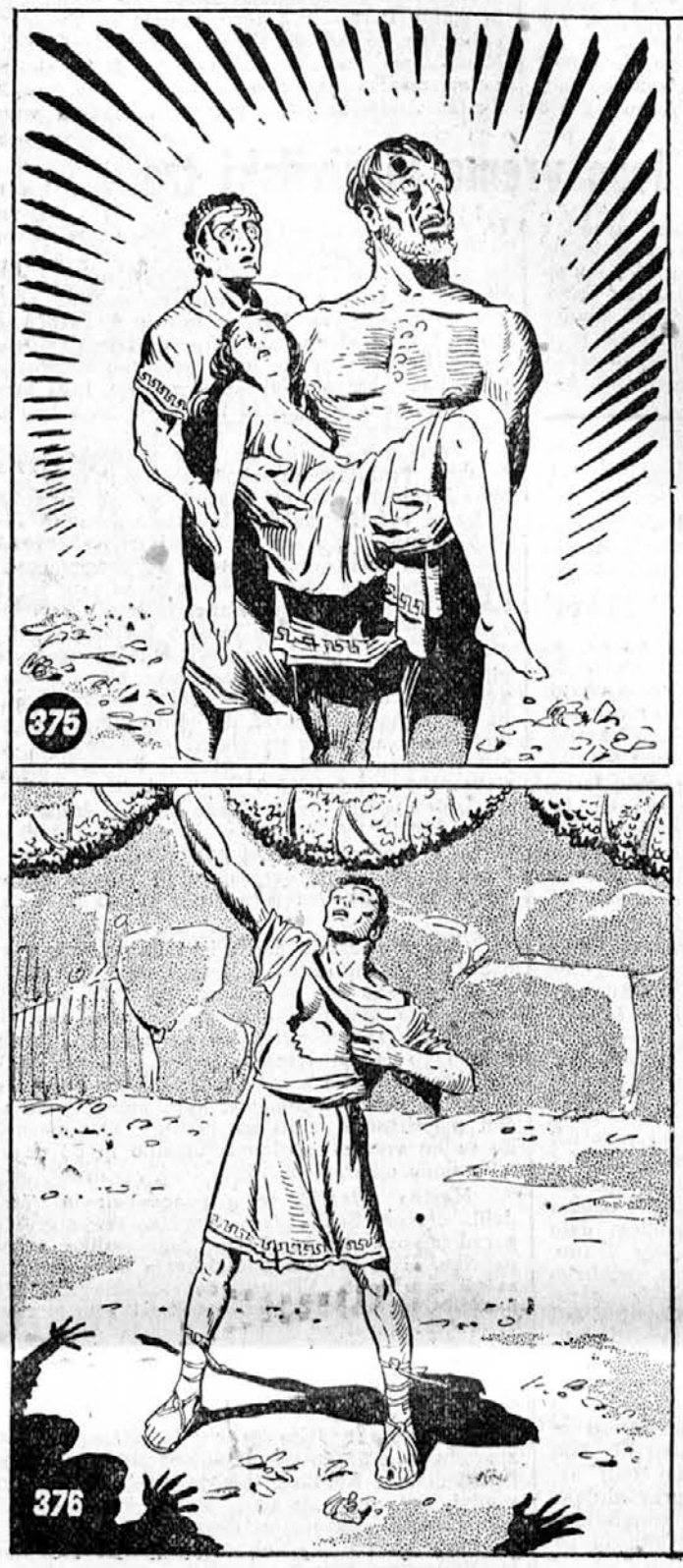

375.
Vinicij je zapustil svoj sedež, skočil čez ograjo v areno, stopil k Ligiji ter jo zavil v svojo togo.

376.
Nato si je raztrgal tuniko, pokazal ljudstvu brazgotine, ki so mu ostale od ran, katere je bil dobil v vojski z Armenci, ter stegnil roke proti množici.

CONRAD RICHTER:

PLANJAVA

19

Brock rad pripoveduje. In Brock ljubi ježo. In Brock zamenja pet in štirideset nabojev iz stričeve zaloge, dva za enega trideset kaliberskega. In Brock, zvit kot kak sodnik, predrzen kot kak Brewton ter očarujoč in lep kot njegova izginola mati, goljufa svojega in Jimmyjevega učitelja. In vedno so njegovi prekrasni plavi lasje valoveli kot v vetru v mojih mislih.

V svoji hotelski sobi v Salt Forku se je stari dr. Reid mirno poslavljal od življenja in oguljenih Ingersollovih knjig. Ne bo se več dolgo čulo iz njegove sobe v poznih nočnih urah trkanje njegovega kozarca in steklenice z whiskyjem. Stric mi je brzojavil, naj pridem in prevzamem prakso.

Ko sem prišel z vlaka po peščenem hodniku v hotel, sem našel starega doktorja v globokem spancu. Skušal sem mu pomagati po svojih močeh, vendar sem mogel storiti bore malo zanj. Celo steklenico sem dal odstraniti. Ni poznal niti mene niti strica, ki je sedel tamkaj že več ur in mirno kadil. Ta dva prijatelja sta često tako sedela, si nazdravljala ter sem pa tja spregovorila kakšno besedo.

»Misli starega (gospoda) señora doktorja niso več na tem svetu,« mi je dejala stara Meksikanka, ki je skrbela zanj.

Naenkrat je Brock žurno planil v sobo. Presunil me je kot kakšna plavolasa Lutie Brewtonova v škornjih in ostrogah; sedaj mi je stisnil roko kot kak odrasel mož. Niti oziral se ni na postelj in na ugašujoči pepel moža, ki mu je bil pomagal priti na svet. Smejal se je in pripovedoval prinašajoč v zatohlo sobo ozračje podobno svežemu vetru, ki veje iz sedanjosti. Medtem pa sem opazil v enem očesu starega zdravnika sled življenja in zavestnega napora, kot bi nekdo globoko doli v vodnjaku s svečo v roki poskušal videti in spoznati moža pri vretenu.

Potem ko je bil Brock odšel žvižgajoč po veži ter se je čul žvenket njegovih ostrog in dušeni koraki njegovih podkovanih škornjev po rdeči preprogi, se je stari doktor v postelji skušal počasi vsesti.

»Kdaj se je gospa Brewtonova vrnila?« je vprašal strmeč vame. Nisem si upal pogledati strica. Prepričan sem bil, da je prenehal s puhanjem cigare.

»Nisem je še videl, gospod doktor,« sem rekel tiho.

Luč v njegovih očeh je izginila kot plamen s sveče, katero se upihne. Njegove dolge bele roke z žilami rdečega vina so ležale ohlapno na odeji. In omahnil je. Še dolgo potem ko je utihnil, sem bil prevzet od nemira, ki sem ga bil vedno čutil pri vsakem srečanju z Lutie Brewtonovo, a me je sedaj presunil ob samem imenovanju njenega imena.

Pokopali smo ga teden ali dva pozneje na enem izmed teh neizrečeno samotnih in pustih pokopališč, ki se tako razlikujejo od zelenih grobov, ki jih je bil poznal kot otrok v svoji rojstni Virginiji. Pogrebci, ki so stali gologlavi, tega niso opazili. Skrivoma so gledali prizor, ki jim ga je nudil Brock. Stal je, večji od mene, plavih, malo rumenkastih las, samo nekaj čevljev stran od sodnika Chamberlaina, ki je sedaj izborno in razkošno izgledal v črni suknji. V rokah je držal bliščeč cilinder: njegovi rumeni lasje so bili na sencih že malo srebrni, a so še vedno valoveli nazaj v mojstrskem neredu.

In od tedaj naprej je vse, kar se spominjam na strica in Brocka, prepojeno s karbolno kislino in jodoformom stare ordinacijske sobe. Postala je moja last s staro zeleno študentovsko svetilko, ki je svetila na bele police lončkov s strupi in steklenič na staro, s kirurškimi instrumenti posuto usnjeno operacijsko mizo ter na skelet, ki je, odkar pomnim, v kotu.

Še preden sem bil leto dni v Salt Forku, sem ugotovil, da je Brock postal že skoraj tako znana pojava v Salt Forku kot igralec Ingram Carter, čigar oljnat portret v naravni velikosti je visel v gostilni »Pri belem slonu«. Plavi, kavalirski Brock Brewton je bil ljubljenec vseh temnolasih barskih dam v »Sala de Baile« Madame Nane; isti Brock je mirno igral whist in euchre v ne ravno najboljših naslanjačih v mestu; Brock je igral valček »Na modri Donavi« na velikem klavirju Myre Netherwoodove; in Brock se je vozil po mestnih ulicah v odprti kočiji z rdečimi kolesi s svojo nestersko deklico poleg sebe na sedežu.

In Brock Brewton je pokupil z neke stojnice vse slaščice za nesterske otroke, ki so stali pobožno okoli; in isti Brock Brewton je ustrelil malodane iz rok gospe Olsonove tri račke, ki jih je ravno krmila, ko je galopiral mimo.

Še sedaj ga vidim v dolgi, tesno se prilegajoči suknji, ki me je spominjala na tisto, katero je bil svoj čas nosil Brice Chamberlain, kako vodi pobožno k maši prijateljico svoje matere Myro Netherwoodovo. Prav tako ga še sedaj vidim v isti suknji in s kodrastimi rumenimi lasmi izpod brezbrižno nazaj potisnjenega klobuka, kako zahteva v gostilni »Pri belem slonu« ali pri Dutchu Charleyju čipe v vrednosti sto ali dve sto dolarjev.

Čipov ni plačeval kot navadni ljudje. Bil je Brewton; pa četudi bi zahteval tisoč dolarjev v zlatu, bi mu jih skušali dati, le lastnik bi to zapisal kot po navadi v knjigo dolžnikov. Saj kadar bi polkovnik prišel v mesto, bi povprašal za njegov dolg ter bi izpolnil na mokri točilni mizi ček, katerega bi izplačala Kingmanova trgovska družba.

Brock, njegova stranpota ter stričeva naklonjenost in popustljivost napram njemu, so bile najzamotanejše reči, ki sem jih skušal kdaj koli razvozlati. Mogoče zato, ker sem gledal Lutie Brewtonovo z drugačnimi očmi, kot so jo drugi; zame je bila še vedno prekrasna mlada dama, kakršno sem bil videl kot deček. Bilo je poletje in zopet so cvetele cvetlice ob poti v cañadas, ko mi je usoda skušala pokazati svoja pota.

Za Ljudske tiskarne v Ljubljani: Jože Kramarič. — Izdajatelj: inž. Sodja. — Urednik: Mirko Javornik. — Rokopisov ne vračamo. — »Slovenski dom« izhaja ob delavnikih ob 12. — Mesečna naročnina 11 lir, za inozemstvo 20 lir. — Uredništvo: Kopitarjeva ulica 6, III. nadstropje. — Uprava: Kopitarjeva ulica 6, Ljubljana. — Telefon štev. 40-01 do 40-05. — Podružnica: Nova mesta.